

تبيين و ارزيايى ديدگاهها
در الهيات پسامدرن

(با تجديد نظر و اضافات)

حميد رضا آيت اللهى

ژرنيشگاه علوم انساني و مطالعات فرهنگي

به نام پروردگار یکتا

تبیین و ارزیابی دیدگاه‌ها در الهیات پسامدرن

(با تجدیدنظر و اضافات)

دیوید ری گریفین

ترجمه و تحلیل

حمیدرضا آیت‌اللهی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

تهران ۱۴۰۰

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

فروشگاه کتاب: خیابان کریم خان زند، بین قرنی و ایرانشهر، پلاک ۱۷۶ تلفن: ۸۳۱۷۱۹۲

تبیین و ارزیابی دیدگاه‌ها در الهیات پسامدرن

مؤلف: دیوید ری گریفین

ترجمه و تحلیل: حمیدرضا آیت‌اللهی

مدیر انتشارات: یدالله رفیعی

مدیر تولید و نظارت: سیدمحمدحسین محمدی

مسئول فنی: ربابه ابوطالبی

چاپ اول: ۱۳۸۱، چاپ سوم: ۱۴۰۰

شمارگان: ۳۰۰

چاپ و صحافی: آوای خاور

قیمت: ۶۶۰۰۰ تومان

حق چاپ برای پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی محفوظ است.

سرشناسه: گریفین، دیوید ری، ۱۹۳۹ - م.

Griffin, David Ray

عنوان و نام پدیدآور: تبیین و ارزیابی دیدگاه‌ها در الهیات پسامدرن/دیوید ری گریفین؛ ترجمه و

تحلیل حمیدرضا آیت‌اللهی.

مشخصات نشر: تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲۷۷ ص.

شابک: 978-622-7689-23-5

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

یادداشت: عنوان اصلی: Explanation and Evaluation of Viewpoints in Postmodern

Theology

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: الهیات فراتجدد

موضوع: Postmodern theology

شناسه افزوده: آیت‌اللهی، حمیدرضا، ۱۳۳۸ - ، مترجم

شناسه افزوده: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

شناسه افزوده: Institute for Humanities and Cultural Studies

رده بندی کنگره: BT۸۳/۵۹۷

رده بندی دیویی: ۲۳۰/۰۴۶

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۰۶۳۵۴

فهرست

۷	پیشگفتار چاپ جدید
	بخش اول: دیدگاه‌ها در الهیات پسامدرن
۱۳	فصل اول: ارزیابی انواع نگرش‌های الهیاتی پسامدرن
۱۴	پسامدرنیسم
۱۶	محورهای اصلی فلسفه پسامدرن
۱۸	الهیات پسامدرن و مارک سی تایلور
۱۹	الهیات پسامدرن ژان لوک ماریون
۲۱	الهیات پسامدرن گریفین
۲۳	الهیات پسامدرن همچون الهیاتی سلبی - عرفانی و دیدگاه کوین هارت
۲۴	ارزیابی و نقد مبنایی رویکردهای پسامدرنی به الهیات
۲۹	منابع و مآخذ
۳۱	فصل دوم: بررسی کتاب راهنمای کمبریج درباره الهیات پسامدرن
	بخش دوم ترجمه و ارزیابی کتاب:
	«خدا و دین در جهان پسامدرن: جستارهایی در الهیات پسامدرن»، نوشته دیوید ری گریفین
۳۷	مقدمه مترجم
۳۹	درآمد
۴۱	پیشگفتار
۴۷	فصل اول: الهیات پسامدرن

۴ تبیین و ارزیابی دیدگاه‌ها در الهیات پسامدرن

۶۶ فصل دوم: اهمیت انسان بودن، بینش پسامدرن

۶۶ ۱. اشخاص، اهمیت و جهان بینی‌ها

۶۸ ۲. انتقال از جهان بینی قرون وسطی به جهان بینی مدرن

۷۲ ۳. زندگی بر طبق جهان بینی مدرن

۷۹ ۴. دو مرحله جهان بینی مدرن

۸۲ ۵. جهان بینی پسامدرن

۸۹ فصل سوم: خلاقیت و دین پسامدرن

۹۰ ۱. تضاد بین معنویت خلاقیت و معنویت اطاعت

۹۲ ۲. مشکلات موجود در مدرنیت اولیه

۹۶ ۳. مشکلات موجود در مدرنیت ثانوی

۹۷ ۴. بازاندیشی در طبیعت اشیای فیزیکی

۱۰۱ ۵. خلاقیت و الوهیت برگسون و بردیف

۱۰۴ ۶. وایتهد و واپسین بودن خلاقیت

۱۰۷ ۷. تجربه خلاق و ارتباط خدا و جهان

۱۱۲ ۸. معنویت و اخلاق خلاقیت تجربی

۱۱۹ فصل چهارم: خدا در جهان پسامدرن

۱۱۹ ۱. فقدان اعتقاد به خداوند در جهان مدرن

۱۲۷ ۲. نتایج منفی ازدست دادن اعتقاد به خدا

۱۳۱ ۳. کوشش‌های جدید برای تأیید مجدد واقعیت خداوند

۱۳۶ ۴. جهان بینی پسامدرن و بازیافت اعتقاد

۱۴۳ نتیجه

۱۴۵ فصل پنجم: تکامل و خدا باوری پسامدرن

۱۴۷ ۱. ناسازگاری خدا باوری و تکامل در اندیشه مدرن

۱۵۵ ۲. سازگاری خدا و تکامل در تفکر پسامدرن

۱۶۳ خلاصه و نتیجه

۱۶۵	فصل ششم: زنده‌انگاری پسامدرن و حیات پس از مرگ
۱۶۶	۱. ضدزنده‌انگاری مدرن و رد پیشینی حیات پس از مرگ
۱۷۲	۲. ظهور جهان‌بینی پسامدرن
۱۷۸	۳. امکان حیات پس از مرگ: مابعدالطبیعهٔ پسامدرن و شواهد تجربی غیرمستقیم
۱۸۵	۴. شواهد مستقیم برای حیات پس از مرگ
۱۸۷	۵. پاسخ به ایرادهای اخلاقی به اعتقاد به حیات پس از مرگ
۲۰۲	خلاصه
۲۰۴	فصل هفتم: نظام‌های معنوی در جهان‌های قرون وسطی، مدرن و پسامدرن
۲۰۵	۱. الهیات اگوستینی و نظام معنوی
۲۱۵	۲. معنویت ستیزی مدرنیته
۲۲۰	۳. معنویت وایتهدی پسامدرن
۲۲۸	فصل هشتم: جهان‌خوارگی، سلاح هسته‌ای‌گرایی و خداباوری پسامدرن
۲۳۰	۱. تصور ماورای طبیعی از خدا
۲۳۶	۲. خداباوری ماورایطبیعی و امپریالیسم جدید
۲۴۴	۳. خداباوری طبیعت‌گرایانه الهیات پسامدرن
۲۵۵	یادداشت‌ها
۲۷۵	یادداشتی دربارهٔ کانون‌ها

پیشگفتار چاپ جدید

از زمانی که چاپ اول کتاب «خدا و دین در جهان پسامدرن» در سال ۱۳۸۱ منتشر شد بیش از ۱۸ سال می‌گذرد. این کتاب ترجمه‌ای بود از کتاب:

David Ray Griffin (1989) *God and Religion in the Postmodern World:*

Essays in Postmodern Theology, State University of New York, Alabama, USA.

سپس دیدگاه‌هایی که گریفین در این کتاب مطرح کرده بود در پاورقی توسط نگارنده از منظر نگرش اسلامی مورد ارزیابی قرار گرفت و مجموعه‌ای از ترجمه کتاب و نقد و ارزیابی دیدگاه‌های گریفین بود.

انتشارات آفتاب توسعه این کتاب را با مشخصات زیر منتشر کرد:

گریفین، دیوید ری (۱۳۸۱)، *خدا و دین در جهان پست مدرن*، ترجمه و تحلیل از حمیدرضا آیت‌اللهی، مرکز مطالعات و انتشارات آفتاب توسعه، تهران.

از آنجا که کتاب مورد استقبال خوانندگان ایرانی قرار گرفت، که در آن هم با رویکردی الهیاتی پسامدرن آشنا می‌شدند و هم می‌توانستند نوع نگاه پویشی به عناصر الهیاتی را بدانند، به زودی نایاب گردید. تا اینکه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی با اجازه از انتشارات آفتاب توسعه آن را در سال ۱۳۸۸ با مشخصات زیر تجدید چاپ کرد:

گریفین، دیوید ری (۱۳۸۸)، *خدا و دین در جهان پست مدرن*، ترجمه و تحلیل از حمیدرضا آیت‌اللهی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران.

پس از مدتی که این چاپ نیز نایاب شد، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی درصدد برآمد که تجدید چاپی از آن داشته باشد. اما عنوان عام الهیات پسامدرن که گریفین برای کتابش انتخاب کرده بود خواننده را به اشتباه می‌انداخت که گویا این نوع بیان پویشی گریفین تنها نحله موجود در الهیات پسامدرن است. الهیات پسامدرن گریفین نوعی اثباتی از

الهیات پسامدرن است، در حالی که اغلب رویکردهای پسامدرنی به الهیات از نوع سلبی است. بدین جهت لازم دیدم که در این چاپ جدید ابتدا انواع چهارگانه عمده در الهیات پسامدرن را نشان دهم و از گونه‌های دیگر الهیات پسامدرن تبیینی ارائه دهم تا خواننده محترم جایگاه دیدگاه پوشی‌گرفین را در میان آنها دریابد، سپس به تبیین و ارزیابی نگرش‌گرفین در الهیات پسامدرن پرداخته شود.

لذا در چاپ جدید، کتاب به دو بخش تقسیم می‌شود: در بخش اول، تبیینی از انواع نگرش‌ها در الهیات پسامدرن و ارزیابی آنها ارائه می‌شود و همچنین با یک دستنامه در الهیات پسامدرن، که انتشارات کمبریج منتشر کرده است، آشنایی ایجاد خواهد شد. در بخش دوم، ترجمه کتاب دیوید ری‌گرفین با عنوان «خدا و دین در الهیات پسامدرن: جستارهایی در الهیات پسامدرن» ارائه خواهد شد و در ضمن آن نیز در پاورقی‌ها نقد و ارزیابی دیدگاه او از منظر تفکر الهیاتی اسلامی ارائه می‌گردید. به این جهت نام چاپ سوم به «تبیین و ارزیابی دیدگاه‌ها در الهیات پسامدرن» تغییر یافت که عنوانی جامع‌تر از عنوان قبلی باشد و نشان دهد که افزودنی‌هایی بر چاپ‌های قبلی کتاب وجود دارد.

سال ۱۳۸۱ که این کتاب را برای ترجمه و تحلیل انتخاب کردم، آشنایی اندکی با الهیات پسامدرن و الهیات پوشی وجود داشت. ایان باربور در کتاب علم و دین، که استاد ارجمند جناب آقای دکتر خرمشاهی آن را ترجمه کرده بودند، از نگرش پوشی به الهیات به کرات سخن گفته بودند ولی روشن نکرده بودند که این رویکرد چه ویژگی‌هایی دارد. جنبش جدیدی که از دهه ۱۳۷۰ در دین‌پژوهی در کشور به وجود آمده بود اقتضا می‌کرد که فعالیت‌های غربی در این زمینه به خوبی شناخته شود تا بتوان نسبت‌سنجی مناسبی بین دیدگاه‌های غربی و نگرش اسلامی ارائه کرد. یکی از مهم‌ترین این نگرش‌های دین‌پژوهانه نگرش الهیاتی پسامدرن و الهیات پوشی بود. نگارنده برای آشنایی دین‌پژوهان کشور این کتاب را ترجمه کرد و سپس ارزیابی خود را از دیدگاه‌گرفین ارائه نمود.

از آن زمان حدود ۲۰ سال می‌گذرد و دین‌پژوهی و فلسفه دین و الهیات فلسفی در کشور ما به خوبی با کلیه اندیشه‌های غربی در این زمینه آشنا شده است و می‌تواند ترسیمی از این اندیشه‌ها ارائه کند. بحمدالله در قالب کتاب‌های متعدد و پایان‌نامه‌های گوناگون انواع این نگرش‌های غربی و اکاوی و ارزیابی و نقد گردید است و کشور ذخیره‌ای ارزشمند از این

مواجهه‌های فعال با الهیات غربی داشته است. لذا برای جوانانی که تازه می‌خواهند پا به این عرصه بگذارند و لازم است مجموعه‌ای از آشنایی با تفکرات دین‌پژوهانه غربی در اختیار داشته باشند، این کتاب به خوبی می‌تواند نیاز آنها را در آشنایی با الهیات پسامدرن و الهیات پویشی تدارک ببیند. امید است اندیشمندان جوان ما بتوانند نسبت‌سنجی مناسب‌تری با الهیات پسامدرن برقرار کنند و نسبت به مواجهه فعال با این نوع نگرش توانا گردند. این مواجهه فعال می‌تواند موجب بالندگی نگرش‌های اسلامی در دین‌پژوهی گردد و آن را بارورتر کند.

حمیدرضا آیت‌اللهی

۱۳۹۹/۱۱/۱۷

Explanation and Evaluation of Viewpoints in Postmodern Theology

David Ray Griffin

Translation and Analysis by

Hamidreza Ayatollahy

Institute for Humanities
and
Cultural Studies
Tehran 2021

Explanation and Evaluation of Viewpoints in Postmodern Theology

Hamidreza Ayatollahy

پس از آن که چاپ دوم کتاب خدا و دین در جهان پسامدرن
نایاب شد، مقرر گردید که چاپ مجدد آن در دستور کار
قرار گیرد. چاپ قبلی کتاب ترجمه و تحلیلی از کتاب خدا
و دین در جهان پسامدرن نوشته دیوید ری گریفین بود. اما
الهیات پسامدرنی که او در آن کتاب به تبیین آن پرداخته بود
نوع خاصی از الهیات پسامدرن ایجابی را معرفی می کرد،
در حالی که جریان های الهیاتی پسامدرن دیگری نیز
هستند که نگرشی سلبی را از آن ارائه می کنند. از آنجا که
خواننده لازم بود آشنایی اجمالی با رویکردهای مختلف
به الهیات پسامدرن پیدا کند، در این چاپ بخشی در
ابتدای آن کتاب اضافه گردید و در آن انواع رویکردهای
پسامدرن به الهیات تبیین گردیده است؛ سپس ترجمه
کتاب گریفین با نقد و تحلیل هایی از آن مجدداً منتشر شد.
با تغییر ماهیت کتاب، نام آن نیز به «تبیین و ارزیابی
دیدگاه ها در الهیات پسامدرن» تغییر یافته است.

